

Особливості використання результатів ДНК-досліджень мобільних лабораторій у кримінальному процесі

Катерина Латиш ^{*а}, Данило Жидков ^{**б}

* Канд. юрид. наук, доцентка, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9110-116X>, e-mail: k.v.latysh@nlu.edu.ua

** Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна, e-mail: d.v.zhydkov@nlu.edu.ua

^а Концептуалізація, методологія, написання оригінального рукопису.

^б Написання оригінального рукопису.

DOI: 10.32353/khrife.2.2025.05 УДК 343.95

Надійшло 23.04.2025 / Рецензовано 25.04.2025 / Прийнято до друку 12.06.2025 /
Доступно онлайн 30.06.2025

Мета статті — проаналізувати процесуальний статус результатів експресаналізів ДНК, виконаних за допомогою мобільних і стаціонарних ДНК-лабораторій, виокремити переваги й обмеження таких досліджень, визначити критерії відповідності їх результатів вимогам щодо належності, допустимості, достовірності та достатності доказів, а також запропонувати шляхи вдосконалення правового регулювання процесуальної форми застосування спеціальних знань у цій сфері. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів: індукцію, дедукцію, аналіз, синтез, порівняння, прогностичний, порівняльно-правовий, формально-логічний. Досліджено процесуальний статус результатів експресаналізів ДНК, виконаних за допомогою мобільних і стаціонарних ДНК-лабораторій. Розглянуто відмінності між мобільними та стаціонарними лабораторіями, з'ясовано особливості збирання й оброблення біозразків, окреслено проблемні аспекти допустимості таких результатів як доказів. Особливу увагу приділено актуальності застосування мобільних технологій в умовах воєнних дій в Україні та необхідності вдосконалення правового регулювання їх застосування. Ретельно проаналізовано також останні законодавчі зміни й судову практику з оцінювання експресдосліджень.

Ключові слова: мобільні ДНК-лабораторії; біологічні зразки; експертне дослідження; докази, властивості доказів; процес доказування; ДНК-ідентифікація.

Постановка наукової проблеми

У сучасному кримінальному провадженні особливе доказове значення мають сліди, що залишаються на молекулярному рівні, зокрема ДНК-сліди, які можуть міститися в біологічних зразках, вилучених на місці події. Розвиток технологій у сфері криміналістики сприяв упровадженню мобільних ДНК-лабораторій, здатних оперативно проводити генетичну експертизу безпосередньо в польових умовах. Це особливо актуально в умовах воєнного стану, коли виникає гостра потреба оперативно ідентифікувати людські рештки на місцях масових поховань або збройних зіткнень.

Попри очевидну ефективність і технологічну зручність мобільних лабораторій, їх застосування супроводжується низкою криміналістичних і процесуальних викликів. Зокрема, ідеться про оцінювання доказової сили й допустимості результатів, отриманих під час експрес-досліджень ДНК, а також про їх місце в системі кримінального доказування. У цьому контексті постає потреба в розмежуванні можливостей мобільних і стаціонарних ДНК-лабораторій, з'ясуванні правової природи результатів аналізу, їхнього процесуального статусу, а також у визначенні критеріїв належності, допустимості, достовірності та достатності таких доказів.

У межах цієї статті здійснено аналіз ключових відмінностей між мобільними та стаціонарними ДНК-лабораторіями, окреслено особливості збирання, оброблення та використання біологічних зразків, схарактеризовано види доказів,

які можуть бути сформовані на основі результатів ДНК-досліджень, а також висвітлено окремі проблемні аспекти процесуальної форми й доказового статусу експресаналізів, отриманих за допомогою мобільних технологій.

Актуальність цієї наукової статті зумовлена реаліями збройної агресії проти України, що супроводжуються активними бойовими діями, масовими похованнями, катуваннями цивільного населення та іншими воєнними злочинами. За таких умов виникає нагальна потреба у швидкому та якісному з'ясуванні обставин кримінального правопорушення, зокрема, в ідентифікації загиблих. Мобільні ДНК-лабораторії стали важливим інструментом досягнення завдань кримінального провадження, особливо на тимчасово окупованих або щойно звільнених територіях, де розгорнута додаткова експертна інфраструктура створити неможливо.

Із початком повномасштабного вторгнення російської федерації мобільними ДНК-лабораторіями почали активно послуговуватися не лише під час розслідування воєнних злочинів, а й у загальнокримінальних провадженнях. Така практика свідчить про значний потенціал інтегрування новітніх технологій у слідчу діяльність в умовах правової держави. Водночас нормативне регулювання цієї сфери залишається неповним. Зокрема, недостатньо досліджено питання доказової сили результатів ДНК-аналізу, здійсненого мобільними лабораторіями. Відсутність єдиного підходу до визначення їх процесуального статусу спричиняє невизначеність

під час досудового розслідування та судового розгляду, особливо у справах, що потребують оперативності й високої точності результатів.

Окрім того, виникає низка суміжних запитань:

- «Чи можна визнавати результати експресаналізів самостійним доказом?»;
- «Яким є їхній зв'язок з іншими видами доказів: первинними чи похідними вони є?»;
- «Чи можуть роздруківки звітів мобільних лабораторій мати процесуальну самостійність і яку доказову силу вони мають у судовій практиці?».

Відповіді на ці запитання важливі для правозастосування та потребують належного теоретичного й нормативно-правового обґрунтування.

Аналіз основних досліджень і публікацій

9 жовтня 2024 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального

та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні» (далі — Закон 4009-IX), який поставив спеціаліста на один щабель з експертом у питанні ідентифікації особи, зброї, вибухових речовин, наркотиків, наділив його додатковими повноваженнями з надання довідок, висновків та інших документів під час проведення досліджень і використання цих документів як доказів¹. Такі зміни зумовлено тим, що сьогодні експерти в галузі імунології, цитології, генетики, балістики й вибухотехніки значно завантажені, а для розслідування загальнокримінальних видів правопорушень (убивство, зґвалтування, зберігання наркотичних засобів тощо) і кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку необхідні оперативність, швидкість і якість досудового розслідування для вчасного прийняття відповідних процесуальних рішень².

Проблематику окремих аспектів доказування під час кримінального провадження досліджували такі вчені: П. Давидюк зі співавторами³, В. Дем'янчук⁴,

- 1 Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні : Закон України від 09.10.2024 р. № 4009-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4009-20#Text> (дата звернення: 22.04.2025) ; Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 22.04.2025).
- 2 Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою оптимізації залучення спеціалістів під час досудового розслідування від 20.09.2023 р. № 10075. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1991295> (дата звернення: 22.04.2025).
- 3 Давидюк П. П., Пелешок І. І., Якимчук М. Ю. Сучасний стан розвитку молекулярно-генетичної експертизи в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2023. Вип. 75. Ч. 2. С. 171—176. DOI: 10.24144/2307-3322.2022.75.2.27 (дата звернення: 22.04.2025).
- 4 Дем'янчук В. Застосування поняття «документ» у кримінальному процесі. *Правова інформатика*. 2008. № 2 (18). С. 57—60. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/08dvdvkp.pdf> (дата звернення: 22.04.2025).

В. Журавель та А. Коваленко⁵, М. Шумило⁶. Окрему увагу молекулярно-генетичній експертизі та можливості використання її результатів як доказу приділили Т. Михальчук та Є. Свобода⁷, О. Нарожна та М. Храпицька⁸, М. Щербаковський⁹. Окрім того, проблеми проведення ДНК-експертизи мобільними лабораторіями порушено в наукових працях іноземних учених (R. S. Turingan зі співавторами)¹⁰.

В. Журавель та А. Коваленко зазначають, що докази досліджують як на етапі судового розгляду, так і на етапі досудового розслідування, і виокремлюють різних суб'єктів дослідження. Науковці наголошують на тому, що процесуальна діяльність слідчого із дослідження доказів полягає у складанні протоколу для фіксування відомостей¹¹. Із цією думкою можна цілком погодитись, адже пе-

редбачувано, що сторони кримінального провадження перед поданням доказів до суду для їх безпосереднього дослідження, як того вимагає Кримінальний процесуальний кодекс України (далі — КПК), самостійно ознайомлюються зі здобутими доказами, змістом фактичних відомостей, наявних у процесуальному джерелі, оцінюють на предмет допустимості, достовірності, достатності разом з іншими доказами¹². Так, слідчий і прокурор мають право проводити огляд документів та комп'ютерних даних (ст. 237 КПК)¹³. За результатами проведення такого огляду складають протокол, проте цей протокол є тільки засобом фіксування відповідного факту та може бути похідним доказом.

Важливо у цьому контексті зазначити, що згідно зі змінами до п. 5 ч. 2 ст. 99 КПК документами як доказами тепер

- 5 Журавель В. А., Коваленко А. В. Дослідження доказів у кримінальному провадженні як складова процесу доказування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 2. С. 313—328. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-2-313 (дата звернення: 22.04.2025).
- 6 Шумило М. Є. Поняття «докази» у Кримінальному процесуальному кодексі України: спроба критичного переосмислення ідеології нормативної моделі. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 2 (150). С. 40—48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2013_2_10 (дата звернення: 22.04.2025).
- 7 Михальчук Т. В., Свобода Є. Ю. Система ANDE RAPID DNA — унікальна технологія швидкісного встановлення ДНК. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи*: мат-ли міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 25.11.2022). Київ, 2022. С. 82—85. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/ksm/2023/mater_konf_251122.pdf (дата звернення: 22.04.2025).
- 8 Нарожна О. В., Храпицька М. О. Значення молекулярно-генетичної експертизи для криміналістичної ідентифікації особи. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. Треті юридичні читання*: мат-ли ювіл. всеукр. дистанц. конф., присвяч. 155-річ. Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова (Одеса, 10.04.2020). Одеса, 2020. С. 245—248.
- 9 Щербаковський М. Г. Проблеми формулювання висновків молекулярно-генетичної експертизи. *Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування*: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 28.11.2019). Харків, 2019. С. 193—195. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/13593> (дата звернення: 22.04.2025).
- 10 Turingan R. S., Vasantgadkar S., Palombo L. et al. Rapid DNA analysis for automated processing and interpretation of low DNA content samples. *Investigative Genetics*. 2016. Vol. 7. Is. 2. 12 p. DOI: 10.1186/s13323-016-0033-7 (дата звернення: 22.04.2025).
- 11 Журавель В. А., Коваленко А. В. Зазнач. твір. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-2-313 (дата звернення: 22.04.2025).
- 12 Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.04.2025).
- 13 Там само.

є довідки, висновки й інші документи спеціаліста¹⁴. Водночас поняття «інші документи спеціаліста», на жаль, у КПК не визначено, що створює додаткові проблеми в доказовій діяльності слідчого, прокурора та може суперечити принципу правової визначеності відповідно до практики Європейського суду з прав людини¹⁵.

Як наголошує В. Іщенко, документом є матеріальний об'єкт, що в зафіксованій формі безпосередньо відображає відомості про події та факти, які мають кримінально-процесуальне значення, викладені за допомогою знаків і які дають змогу однозначно відтворювати відомості у формі зображень або усної мови, передавати та тлумачити людську думку. Документ складає певна особа, підприємство, установа, організація або його отримують в обумовленому порядку органи розслідування чи суд і додають до матеріалів справи¹⁶.

Наведене визначення є більш релевантним, але не вирішеним залишається питання «інших документів спеціаліста». Звернімося до Закону України «Про інформацію», відповідно до якого документом є матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання в часі та просторі¹⁷. Тобто іншим документом спеціаліста можна вважати матеріальний носій, який містить зафіксовану інформацію про події або факти у вигляді знаків і здатний переда-

вати цю інформацію у просторі й часі. Його складає спеціаліст під час діяльності із дослідження обставин, які потребують спеціальних знань.

Щодо отримання доказової інформації в результаті проведення молекулярно-генетичних експертиз, то П. Давидюк зі співавторами зазначає, що об'єктом дослідження молекулярно-генетичної експертизи є ДНК людини, а саме кислоти, які містить ядро клітини (ядерна ДНК), а також кислоти, які є в мітохондріях клітини — мітохондріальна ДНК. Завдання експертизи — визначити належність слідів, виявлених на місці події, конкретній особі, яку підозрюють у скоєнні злочину; визначити належність слідів, виявлених у кількох місцях події, одній особі й підтвердити наявність зв'язку між кримінальним правопорушенням та досліджуваною особою; визначити кількість осіб у разі змішування біологічних речовин, вилучених із місця події; ідентифікувати частини або рештки невідомих трупів за даними ДНК, отриманими в імовірних близьких родичів¹⁸.

Мета статті

Проаналізувати процесуальний статус результатів експресаналізів ДНК, виконаних за допомогою мобільних і стаціонарних ДНК-лабораторій, виокремити переваги й обмеження таких досліджень, визначити критерії відповідності

14 Кримінальний процесуальний кодекс ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

15 Case of the Sunday Times v. the United Kingdom. Appl. No. 6538/74. Judgm. of 26 Apr 1979 / European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57584%22%7D> (дата звернення: 22.04.2025).

16 Іщенко В. М. Поняття документа як джерела доказів у кримінальному судочинстві. *Право України*. 1997. № 2. С. 42—45.

17 Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

18 Давидюк П. П., Пелешок І. І., Якимчук М. Ю. Зазнач. твір. DOI: 10.24144/2307-3322.2022.75.2.27 (дата звернення: 22.04.2025).

їх результатів вимогам щодо належності, допустимості, достовірності та достатності доказів, а також запропонувати шляхи вдосконалення правового регулювання процесуальної форми застосування спеціальних знань у цій сфері.

Методи дослідження

Для досягнення мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів. Порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити особливості функціонування мобільних та стаціонарних ДНК-лабораторій, а також проаналізувати відмінності у правовому регулюванні й судовій практиці щодо допустимості результатів експрес-досліджень. Формально-логічний підхід забезпечив чітке визначення ключових правових категорій «належність», «допустимість», «достовірність» і «достатність» доказів, а також формування критеріїв, яким мають відповідати результати ДНК-аналізів для їх використання в кримінальному процесі.

Метод порівняння застосовано для оцінювання судових рішень щодо визнання результатів експресаналізів доказами, зокрема у випадках використання роздруківки звіту як самостійного доказового джерела. Індуктивний метод дав змогу на основі аналізу окремих кримінальних справ вивести узагальнення щодо правозастосовної практики, тоді як дедуктивний — перевірити практичну релевантність загальних теоретичних висновків. Прогностичний метод сприяв формуванню пропозицій з удосконалення нормативно-правового регулювання застосування спеціальних знань у сфері судової експертизи.

Методи аналізу й синтезу допомогли системно дослідити законодавчі норми, судову практику й організаційно-процесуальні особливості збирання та оброблення біологічних зразків, що дало змогу комплексно оцінити переваги і виклики мобільних технологій у доказовій діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження

Із початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну експерти часто послуговуються мобільними пересувними ДНК-лабораторіями від компанії ANDE, яка зареєстрована та працює в США¹⁹. Такі ДНК-лабораторії розробили як високотехнологічний інструмент для оперативної ідентифікації біологічного матеріалу в умовах, наближених до польових.

Вони мають низку переваг під час розслідування кримінальних правопорушень. По-перше, за допомогою мобільних ДНК-лабораторій можна *автоматизувати рутинні процеси*, адже під час застосування цієї системи не потрібен технічний оператор, тому що всі процеси з моменту внесення біологічних зразків до моменту виведення генетичного профілю автоматизовані й не потребують стороннього втручання. Це мінімізує людський чинник і знижує ризик похибок. Лабораторія містить три основні складові: ємності для забору зразка, картридж та автоматизований аналізатор. Компактні розміри й відповідність військовим стандартам США (зокрема, стандарту 810G) дають змогу застосовувати систему безпосередньо

19 Хрипун В. «Якість і швидкість експертиз Міністерства юстиції суттєво покращаться завдяки новим мобільним ДНК-лабораторіям», — заступник міністра юстиції Андрій Гайченко / Судово-юридична газета : вебсайт. 04.06.2024. URL: <https://surl.lu/brcliq> (дата звернення: 22.04.2025).

на місці події, навіть за межами контрольованого лабораторного середовища²⁰.

По-друге, ДНК-лабораторія здійснює ідентифікацію широкого спектра біологічних зразків: букальні мазки, плями крові, сліди від зброї та боеприпасів, одяг, зразки з пляшок, чашок, сигарет, жувальних гумок, автомобільних керм, сенсорних елементів тощо.

По-третє, ідентифікація біологічного зразка триває не більше двох годин, отже, усе відбувається швидко. Це сприяє дотриманню строків досудового розслідування та в деяких випадках навіть його прискоренню. Автоматизація дає змогу зменшити залучення людського ресурсу для проведення ідентифікації біологічного зразка, що скорочує витрати на організацію досліджень і логістику, особливо в умовах активних слідчих (розшукових) дій.

По-четверте, можна досягти превентивного ефекту завдяки оперативній ідентифікації підозрюваних або жертв, що так само може мати значний психологічний вплив на правопорушників, сприяти розкриттю злочинів і запобігати їх повторенню. Тобто ця система допомагає запобігати вчиненню нових кримінальних правопорушень.

Окрім того, іще однією перевагою ДНК-лабораторій є висока точність (імовірність ідентифікації особи становить 99,9 %), що дає змогу розглядати результати ідентифікації особи як надійний доказ у кримінальному провадженні. Яскравим прикладом є науковий дослід

відомого американського вченого Річарда Селдена, що довів відсутність розбіжностей між результатами ДНК-аналізів, отриманих із різних типів біологічного матеріалу: від букальних мазків до тканин печінки, мозку й кісток. Найбільш придатними для аналізу, відповідно до результатів цього дослідження, є букальні мазки і м'язова тканина залежно від тривалості перебування тіла у відкритому середовищі²¹.

Процедура отримання результату в мобільній ДНК-лабораторії передбачає виконання таких етапів:

- 1) збирання біологічних зразків за допомогою бавовняної, поролонової або флокованої палички;
 - 2) поміщення палички в картридж (чіпсет);
 - 3) концентрування та очищення (виокремлення клітинної ДНК та її очищення від сторонніх домішок);
 - 4) ампліфікація (множення коротких tandemних повторів (*STR*-локусів) за допомогою полімеразної ланцюгової реакції, далі — ПЛР);
 - 5) проходження *STR*-локусами модифікації під час ПЛР шляхом приєднання барвника;
 - 6) виявлення ділянки інтересу (за допомогою лазерної детекції);
 - 7) інтерпретування (визначення алельного складу);
 - 8) формування результату (автоматичний аналіз фрагментів і генерування звіту про ДНК-профіль).
- Отримання результату див. на рис.

20 Саковський А. А., Атаманчук В. М., Волошин О. Г. Особливості встановлення загиблих осіб в умовах воєнного стану. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 25.11.2022). Київ, 2022. С. 25–29. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/ksm/2023/mater_konf_251122.pdf (дата звернення: 22.04.2025) ; Turingan R. S., Brown J., Kaplun L. et al. Identification of human remains using Rapid DNA analysis. *International Journal of Legal Medicine*. 2020. Vol. 134. Pp. 863–872. DOI: 10.1007/s00414-019-02186-y (дата звернення: 22.04.2025).

21 Turingan R. S., Brown J., Kaplun L. et al. Op. cit. DOI: 10.1007/s00414-019-02186-y (дата звернення: 22.04.2025).

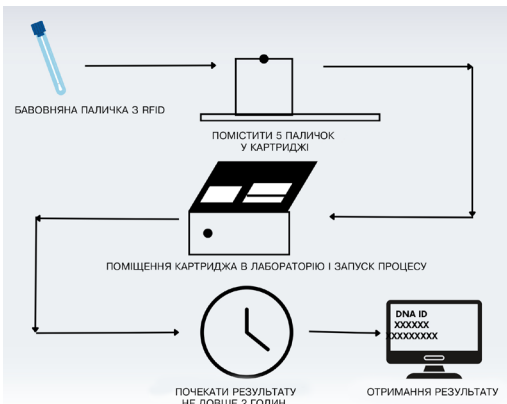

Рис. Схематичне зображення отримання результату в мобільній ДНК-лабораторії

Завдяки вбудованому програмному забезпеченню *Expert System* ДНК-профіль автоматично завантажується до системи, де відбувається його порівняння зі зразками в базі даних із метою визначення ідентичності або виявлення збігів²².

Відповідно до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (далі — *Інструкція*), Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень і КПК молекулярно-генетичну експертизу проводять експерти, відповідні установи, яких залучають сторони кримінального прова-

дження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту²³. Зважаючи на Закон 4009-IX, стороні обвинувачення необов'язково залучати експерта для проведення експертизи щодо ідентифікації особи, наркотичних речовин, вибухівки²⁴. Натомість слідчий або прокурор на підставі свого рішення, оформленого постановою відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК, може залучити спеціаліста за ст. 71 КПК для проведення огляду місця події та вилучення відповідних біологічних зразків з метою подальшої ідентифікації загиблої особи на місці проведення огляду місця події, що пришвидшить процес досудового розслідування й визначення всіх обставин, які мають значення для кримінального провадження²⁵. Варто зауважити, що відповідно до ст. 5 Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» певні види геномної інформації підлягають обов'язковій державній реєстрації²⁶.

Результати проведення експертного молекулярно-генетичного дослідження згідно з п. 4.19 розд. IV Інструкції зазначають у письмових документах — висновку експерта та реєстраційній картці. Висновок експерта (окрім вступної, дослідницької частини, узагальнення та оцінки результатів дослідження)

22 Зображення, побудоване в графічному редакторі *Canva*, наочно демонструє процес отримання результату в мобільній ДНК-лабораторії.

23 Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень; Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 22.04.2025); Кримінальний процесуальний кодекс ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

24 Про внесення змін до Кодексу України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4009-20#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

25 Кримінальний процесуальний кодекс ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

26 Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 09.07.2022 р. № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

містить дату й номер звернення особи, реєстраційну картку відбору біологічного зразка, найменування органу, у якому проводять дослідження і/або прізвище, ім'я та по батькові, посаду особи, що проводила дослідження, назву засобу відбору біологічних зразків і їх виробника, строк зберігання відібраного біологічного матеріалу. Важливо зазначити, що як результати проведеного дослідження загалом, так і висновок експерта зокрема містять саме ймовірність збігу порівнюваних об'єктів (біологічних зразків). Це зроблено для того, щоб остаточне рішення ухвалював суд після дослідження сукупності доказів. Реєстраційну картку оформлюють відповідно до порядку, визначеного Мін'юстом України ²⁷.

Результати проведеного спеціалістом-криміналістом у ДНК-лабораторії ANDE 6C дослідження в контексті доказової діяльності слідчого або прокурора відображають у вигляді комп'ютерних даних. Відповідно до положень КПК такі дані мають усі ознаки документа як виду доказу, зокрема, у вигляді роздруківки або в електронному форматі.

Згідно з ч. 1 ст. 84 КПК доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому законом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя або суд визначає наявність або відсутність обставин, що мають значення для кримінального провадження. За ч. 2 цієї самої статті документи є процесуальними джерелами доказів ²⁸.

До того ж, відповідно до ч. 1 ст. 71 КПК, спеціаліст має право надавати не

лише пояснення, довідки та висновки, а й інші документи ²⁹. Закон не містить визначення поняття «*інший документ спеціаліста*», однак з огляду на юридичну доктрину та правозастосовну практику під ним розуміють матеріальний носій, що містить зафіксовану інформацію про події або факти, які мають правове значення, подану у вигляді знаків, що здатні передаватися у просторі та часі. Такий документ складає спеціаліст, який має відповідні спеціальні знання і повноваження.

Основні ознаки «*іншого документа спеціаліста*», що містить результати ДНК-дослідження:

- 1) форма матеріального носія (телефон, паперовий документ, комп'ютерний файл, цифровий звіт тощо);
- 2) фіксування інформації знаками (цифрових або літерно-цифрових кодів, генетичних профілів тощо);
- 3) юридичне значення зафіксованої інформації, що підтверджує обставини, які мають значення для кримінального провадження;
- 4) можливість передавати цю інформацію у просторі та часі (наприклад, шляхом долучення до матеріалів справи);
- 5) складений уповноваженою особою, яка має спеціальні знання ³⁰.

У цьому контексті комп'ютерні дані або роздруковані результати експресаналізу мобільної ДНК-лабораторії можна вважати такими, що відповідають ознакам документа. Згідно з ч. 4 ст. 99 КПК копії інформації, зокрема комп'ютерних

27 Інструкція про призначення ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

28 Кримінальний процесуальний кодекс ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

29 Там само.

30 Кримінальний кодекс ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

даних, виготовлені слідчим або прокурором із залученням спеціаліста, суд визнає оригіналом документа за умови дотримання обумовленого порядку їх отримання. Саме тому «іншим документам» цілком можуть бути комп'ютерні дані або роздруківка експресаналізу ДНК-лабораторії відібраних біологічних зразків.

Аналіз наявної судової практики свідчить про її неоднорідність із позицій визначення доказової сили результатів ДНК-аналізу, отриманих за допомогою системи *ANDE Rapid DNA 6C*. Наприклад, слідчий суддя П'ятихатського райсуду Дніпропетровської області розглядав епізод, де слідчий клопотав про проведення обшуку на підставі результатів швидкісного ДНК-дослідження, проведеного за допомогою технології *Rapid DNA*. З'ясовано, що 05.09.2023 р. з місця події вилучили біологічний матеріал, який досліджували із застосуванням приладу *ANDE 6C*. За результатами аналізу зі змиву речовини, виявленої на тілі потерпілої, встановили генотип особи чоловічої статі. Пізніше, у межах досудового розслідування, у підозрюваного відібрали зразки букального епітелію, які також дослідили за допомогою *ANDE 6C*, що підтверджено протоколами огляду речей від 6 та 22 вересня 2023 року. Порівняльний аналіз генетичних профілів показав збіг, який став підставою для подальших процесуальних дій³¹.

Водночас варто зауважити, що у цьому разі до матеріалів долучали протоколи огляду речей, які фіксували наявність і застосування ДНК-аналізатора, а не окремий звіт або висновок спеціаліста про ідентичність ДНК-профілів. Процесуально такий підхід є недостатнім, оскільки факт застосування

приладу не містить інформації про генетичний збіг, його достовірність, метод дослідження, використані *STR*-локуси тощо.

Доходимо висновку, що результати аналізу, отримані за допомогою ДНК-лабораторії, оформлюють як документ спеціаліста згідно з ч. 1 ст. 71 КПК, а не лише фіксують у протоколі огляду приладу. В іншому разі постає ризик визнання таких даних неналежним доказом через відсутність процесуально належного способу їх фіксування та за свідчення.

Застосування мобільної ДНК-лабораторії *ANDE 6C* у кримінальному провадженні України дедалі частіше фіксують у матеріалах слідства та судових рішеннях як елемент доказової бази. Аналіз судової практики свідчить про формування певних тенденцій у застосуванні таких результатів, проте також виявляє низку процесуальних неточностей щодо правильного визначення слідчої дії — огляду речей або документів. Наведемо приклади.

У вироку Фастівського міськрайсуду Київської області судом встановлено, що 20 і 21 жовтня 2023 року слідчий за участю спеціаліста-криміналіста провів огляд речей і звітів про визначені ДНК-профілі й таблиці ілюстрацій. Усе зафіксували в протоколі. Оглянули чотири конверти з дерев'яними аплікаторами, які містили зразки з відра, підлоги, ноги ОСОБИ_4, а також його букального епітелію. Кожен аплікатор поміщали в окремий чіп *ANDE I-Chip*, йому присвоювали унікальний ідентифікатор у системі *FAIRS*, після чого чіпи поміщали до генетичного аналізатора *ANDE 6C*. У результаті отримали відповідні ДНК-профілі, які потім порівнювали за допомогою

31 Ухвала П'ятихат. райсуду Дніпропетр. обл. від 23.09.2023 р. Справа № 190/1885/23. Провадж. № 1-кс/190/376/23 / ЄДРСП : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113676188> (дата звернення: 22.04.2025).

програмного забезпечення *FAIRS Client Software*³².

Дуже цікаво, що у цьому разі слідчий за участю спеціаліста-криміналіста проводив огляд речей і звітів ДНК-аналізу, що не суперечить КПК та Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду³³, проте було б доцільніше, якби спершу провели огляд речей (від моменту розпакування конвертів із вилученими речами й до моменту поміщення їх до картриджів ДНК-лабораторії), а потім уже — огляд документів, тобто комп'ютерних даних, що їх відобразив комп'ютер після завантаження зразків у систему. Проте дуже цікаво, що звіти з експресаналізу додали до згаданого вище протоколу огляду речей і документів, тож маємо всі підстави вважати, що подібні звіти є самостійними доказами у цьому кримінальному провадженні. Отже, у протоколі огляду зазначили не лише речі (аплікатори), а й звітні документи з результатами експресаналізу, що фактично є комп'ютерними даними, отриманими після оброблення зразків. Протокол має ознаки двох різних слідчих дій — огляду речей і огляду документів, хоча доцільніше було б проводити їх окремо: спершу — огляд фізичних носіїв, а потім — інформації, зафіксованої в цифровій формі.

В ухвалі слідчого судді Київського райсуду м. Одеса зазначено, що підозру обґрунтовано даними протоколу огляду документа (відомостей мобільної ДНК-лабораторії *ANDE 6C Rapid DNA Analysis*)³⁴. Отже, у цьому разі слідчий учинив процесуально правильно (огляд документа про відомості мобільної ДНК-лабораторії).

В ухвалі слідчого судді Індустріального райсуду м. Дніпро зазначено, що «із наданих матеріалів клопотання вбачається, що підозра підтверджується та обґрунтовується зібраними у кримінальному провадженні доказами: <...> протоколами огляду речей та документів від 05.09.2023, 06.09.2023 та 22.09.2023, згідно яких після проведення вилучення біологічного матеріалу з тіла померлої ОСОБА_7, здійснено його дослідження за допомогою застосування технології автоматичного швидкісного встановлення ДНК профілю *Rapid DNA* використанням приладів “*ANDE Rapid DNA 6C*”, відповідно до вказаного дослідження встановлено генотип чоловічої статі. В ході досудового розслідування у ОСОБА_6, ІНФОРМАЦІЯ_1 було відібрано біологічні зразки, а саме букальний епітелій (слина) та встановлено його генотип за допомогою швидкісного ДНК аналізатора. Шляхом автоматичного порівняння за базами було встановлено співпадіння між встановленим генотипом зі змиву вилученого під час огляду трупу ОСОБА_7 та встановленим генотипом букального

32 Вирок Фастів. міськрайсуду Київ. обл. від 23.01.2024 р. Справа № 381/321/24. Провадж. № 1-кп/381/232/24 / ЄДРСР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116472692> (дата звернення: 22.04.2025).

33 Інструкція про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду : затв. наказ. Генпрокуратури України, МВС України, ДПА України, СБ України, Верхов. Суду України, ДСА України від 27.08.2010 р. № 51/401/649/471/23/125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

34 Ухвала Київ. райсуду м. Одеса від 26.03.2024 р. Справа № 947/10256/24. Провадж. № 1-кс/947/4278/24 / ЄДРСР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117923939> (дата звернення: 22.04.2025).

епітелію ОСОБА_6»³⁵. Надалі у цьому кримінальному провадженні провели генетично-молекулярну експертизу, відповідно до висновку якої чоловіча ДНК в піднігтьовому вмісті лівої руки потерпілої ОСОБА_7 може походити від підозрюваного ОСОБА_6 з імовірністю не менше ніж 99,999999999999982 %. ДНК слідів з умістом піхви потерпілої ОСОБА_7 може походити від підозрюваного ОСОБА_6 з імовірністю не менше ніж 99,999999999999982 %³⁶.

У цьому разі ми бачимо, що слідчий за участю спеціаліста-криміналіста також провів огляд речей і документів (відомості мобільної ДНК-лабораторії), який з'ясував співпадіння зразків, і це співпадіння надалі підтвердила молекулярно-генетична експертиза з імовірністю 99,9 %.

Так, в ухвалі Києво-Святошинського райсуду Київської області зазначено таке: «Обґрунтованість підозри ОСОБА_5 у вчиненні даного злочину підтверджується зібраними у кримінальному провадженні доказами, а саме: <...> протоколом огляду речей із застосуванням генетичного аналізатору ANDE 6C № НОМЕР_1, за результатами якого та обробки встановлено ДНК-профілі зі зразків: “01.12.2023_ERDR_3420_shtanu”, “01.12.2023_ERDR_3420_skotch”, “01.12.2023_3420_zapalnuchka”, “01.12.2023_3420_rykavutsya_prava”, “01.12.2023_3420_ztyashka”, “01.12.23_Rubin_A.G_07.05.1951_5” від 01.12.2023; протоколом огляду речей із застосуванням генетичного аналізатору ANDE 6C № НОМЕР_1, за результатами якого та обробки вста-

новлено ДНК-профілі зі зразків “11.12.23_buk_POGREBNUY_O.V._1981”, “11.12.23_buk_POGREBNUY_O.V._1981_2”, а також встановлено співпадіння між собою ДНК-профілів “11.12.23_buk_POGREBNUY_O.V._1981”, “11.12.23_buk_POGREBNUY_O.V._1981_2” із зразками “ІНФОРМАЦІЯ_2”, “ІНФОРМАЦІЯ_3”, “01.12.2023_3420_zapalnuchka”, “01.12.2023_ERDR_3420_skotch”, “01.12.2023_3420_ztyashka” (тобто дані зразки належать одній особі чоловічої статі, а саме ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1 та іншими доказами в своїй сукупності»³⁷.

У цьому разі слідчий також припустився процесуальної помилки, адже з моменту огляду даних, які відобразив генетичний аналізатор і відтворив комп'ютер, слідчий проводив огляд не речей, а документів, що є іншою слідчою дією.

Ухвалою Житомирського апеляційного суду апеляційну скаргу підозрюваного залишили без задоволення за такими підставами: «Повідомлена підозра обґрунтовується: <...> протоколом огляду речей, які добровільно видала потерпіла ОСОБА_10, а саме її спідню білизну, де виявлені сліди біологічного походження білого та бурого кольорів; протоколом затримання ОСОБА_8, в ході якого вилучені його особисті речі, у тому числі спідня білизна, на якій виявлені сліди біологічного походження бурого кольору; протоколом огляду речей, в ході якого застосовано генетичний аналізатор ANDE 6C № і 7236 в результаті чого встановлено, що речовина бурого кольору виявлена на спідній білизні ОСОБА_11, має біологічні сліди

35 Ухвала Індустр. райсуду м. Дніпро від 16.01.2024 р. Справа № 202/19874/23. Провадж. № 1-к/202/512/2024 / ЄДРСР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116367914> (дата звернення: 22.04.2025).

36 Там само.

37 Ухвала Києво-Святош. райсуду Київ. обл. від 12.12.2023 р. Справа № 369/20974/23. Провадж. № 1-к/369/4121/23 / ЄДРСР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115861608> (дата звернення: 22.04.2025).

потерпілої ОСОБА_10; протоколами допитів свідків; речовими доказами»³⁸. Отже, у цьому разі слідчий також припустився процесуальної помилки, оскільки оглядав не саму ДНК-лабораторію ANDE 6C, а відомості, відображені в ній і відтворені на комп'ютері.

В ухвалі Києво-Святошинського райсуду Київської області зазначено, що «обґрунтованість підозри ОСОБА_4 підтверджується зібраними на даний час матеріалами кримінального провадження: <...> протоколом огляду речей від 17.02.2024 року за участю спеціаліста криміналіста ВКЗСУ ГУНП Київській області з використанням генетичного аналізатора "ANDE 6C", за результатами обробки встановлено ДНК-профілі, а саме паперового конверту № 1 зі змивами з ран голови трупа ОСОБА_7, паперового конверту № 2 зі змивами ран голови трупа ОСОБА_7 та паперового конверту № 3 зі штанами синього кольору зі слідами РБК, що були вилучені в ОСОБА_4, за результатами якого встановлено ймовірне співпадіння між собою ДНК профілю із зразком: "541_krov_tryp_mirshyk.v.o.1937.2" (із змиву рани голови трупа ОСОБА_7) з профілями "541_zmiv_RBK_shtanu.1", "541_zmiv_RBK_shtanu.2" (із штанів синього кольору зі слідами РБК, що були вилучені в ОСОБА_4)»³⁹.

У цьому разі слідчий також припустився аналогічної процесуальної помилки: він оглядав не ДНК-лабораторію, а відомості, відображені в ній і відтворені на комп'ютері, натомість він мав про-

водити огляд документів (інформації ДНК-лабораторії).

Як бачимо, у зазначених вище судових рішеннях як доказ застосовано саме протоколи огляду документів. Незважаючи на це, не є беззаперечним той факт, що не можна застосовувати як докази висновки спеціалістів, які цілком ґрунтуються на звітах, отриманих у результаті проведення дослідження ДНК-лабораторією ANDE 6C. Такі висновки відповідно до КПК уважатимуть доказами. Процесуальним джерелом такого доказу є документ, оскільки висновок спеціаліста відповідає ознакам документа, наведеним вище. Згідно з Постановою Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07.11.2024 р. у справі № 344/8350/22 системний аналіз норм ст. 84, 298-1 КПК свідчить, «що висновок спеціаліста у розумінні абзацу 2 частини 1 статті 298-1 КПК не є доказом у кримінальному провадженні щодо злочинів, а відтак не може підтверджувати чи спростовувати обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачені частиною 1 статті 91 КПК»⁴⁰. Не можна цілком погодитися з такою тезою, оскільки в ній ототожнено поняття доказ і джерело доказу, що не є припустимим.

Висновки

З огляду на викладене, можна стверджувати, що мобільні ДНК-лабораторії,

38 Ухвала Житомир. апеляц. суду від 03.06.2024 р. Справа № 279/3104/24. Провадж. № 11-сс/4805/345/24 / ЄДРСР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119587381> (дата звернення: 22.04.2025).

39 Ухвала Києво-Святош. райсуду Київ. обл. від 16.04.2024 р. Справа № 369/6089/24. Провадж. № 1-ксс/369/1338/24 / Там само. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520604> (дата звернення: 22.04.2025).

40 Постанова Касац. кримін. суду Верхов. Суду від 07.11.2024 р. Справа № 344/8350/22. Провадж. № 51-1808км24 / ipLex : вебсайт. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=123081920&red=10000308c65932c94111ffbf6be800b1e242da&d=5> (дата звернення: 22.04.2025).

зокрема система *ANDE 6C*, є справжнім технологічним проривом, який дедалі частіше застосовують у практиці досудового розслідування в Україні. Ці лабораторії забезпечують швидко, точно й мобільне дослідження біологічних зразків безпосередньо на місці події, що є надзвичайно важливим в умовах активних бойових дій, гуманітарних катастроф або потреби в оперативній ідентифікації особи. Завдяки автоматизації процесу, високій точності результатів, оперативності та здатності опрацьовувати різноманітні зразки, *ANDE 6C* є ефективним інструментом, який не лише сприяє процесуальній економії, а й психологічно впливає на правопорушника та запобігає скоєнню нових злочинів.

Досвід застосування цієї технології в інших юрисдикціях, зокрема у США, підтверджено офіційним визнанням на рівні Федерального бюро розслідувань і розробленням відповідних стандартів. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує процесуальний аспект належного оформлення результатів експресдослідження. Як ми довели цим дослідженням, звіт ДНК-лабораторії *ANDE 6C* можна оформити у вигляді висновку спеціаліста, який відповідно до КПК визнають доказом у кримінальному провадженні, а процесуальним джерелом такого доказу є документ.

Роздруковка звіту експресаналізу має всі ознаки документа: містить матеріальний носій, зафіксовану в літерно-цифровій формі інформацію, яка засвідчує юридично значущі обставини та яку можна відтворити в електронному або паперовому вигляді, сформовану уповноваженою особою зі спеціальними знаннями, її також можуть засвідчувати підписи слідчого та спеціаліста-криміналіста. Аналіз судової практики доводить, що подібними документами вже послуговуються як доказами у кримінальних провадженнях,

хоча водночас виявляють процесуальні помилки у їх оформленні, зокрема об'єднання в одному протоколі двох різних слідчих дій — огляду речей і огляду документів. Незважаючи на це, слідчі судді орієнтуються переважно на зміст таких документів, а не на їхні назви, якщо ці помилки істотно не впливають на права учасників процесу.

У зв'язку з виявленими проблемами вважаємо доцільним розроблення окремої відомчої інструкції, яка регламентувала б порядок проведення досліджень ДНК-лабораторією *ANDE 6C*, а також унормувала б оформлення відповідного висновку спеціаліста. Упровадження чітких правил сприятиме як підвищенню правової визначеності, так і загальному рівню довіри до результатів таких аналізів як до повноцінного джерела доказової інформації.

Отже, технології швидкісного ДНК-аналізу здатні значною мірою змінити практику збирання доказів у кримінальному провадженні, підвищити ефективність роботи правоохоронних органів і сприяти оперативному встановленню істини у справі.

Peculiarities of Using DNA Research Results From Mobile Laboratories in Criminal Proceedings

Kateryna Latysh, Danylo Zhydkov

The primary concerns of this paper are to analyze the procedural status of rapid DNA test results obtained in mobile and stationary DNA laboratories. It identifies the benefits and restrictions of such studies and determines whether the results comply with the requirements for adequacy, admissibility, credibility, and sufficiency of evidence. Additionally, it proposes ways to improve the legal regulation concerning the procedural form for applying specific expertise in this area. To achieve this goal, the author employs a range of general

scientific and special legal methods, including induction, deduction, analysis, synthesis, comparison, prognostic, comparative legal, and formal logical. The paper explores the procedural status of rapid DNA test results obtained in both mobile and stationary DNA laboratories. The paper discusses the differences between mobile and stationary laboratories, identifies peculiarities in the collection and processing of biosamples, and outlines problematic aspects of admitting such results as evidence. Emphasis is placed on the relevance of utilizing mobile technologies under martial law in Ukraine and the need to improve the legal regulation of their use. The latest legislative changes and case law on evaluating rapid research were also carefully analyzed.

Keywords: mobile DNA laboratories; biological samples; expert research; evidence, evidence properties; process of proving; DNA identification.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізованні даних, рішенні про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Автори зробили свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і беруть на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Автори заявляють, що у них відсутній конфлікт інтересів.

References

- Davydiuk, P. P., Peleshok, I. I., Yakymchuk, M. Yu. (2023). Suchasnyi stan rozvytku molekuliarno-henetychnoi ekspertyzy v Ukraini [The current state of development of molecular genetics expertise in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo*. Vyp. 75. Ch. 2. DOI: [10.24144/2307-3322.2022.75.2.27](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.2.27) [in Ukrainian].
- Dem'ianchuk, V. (2008). Zastosuvannia poniattia dokument u kryminalnomu protsesi [Application of the "document" concept in criminal procedure]. *Pravova informatyka*. № 2 (18). URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/08dvdtkp.pdf> [in Ukrainian].
- Ishchenko, V. M. (1997). Poniattia dokumenta yak dzherela dokaziv u kryminalnomu sudochynstvi [The concept of document as a source of evidence in criminal proceedings]. *Pravo Ukrainy*. № 2 [in Ukrainian].
- Khrypun, V. (2024). «Iakist i shvydkist ekspertyz Ministerstva yustytzii suttievo pokrashchatsia zavdiaky novym mobilnym DNK-laboratoriiam», — zastupnyk ministra yustytzii Andrii Haichenko ["Thanks to new mobile DNA laboratories, the quality and speed of the Ministry of Justice's forensic examinations are expected to improve considerably," said Deputy Minister of Justice Andrii Haichenko] / *Sudovo-iurydychna hazeta* : vebсайт. URL: <https://surl.ln/brciiq> [in Ukrainian].
- Mykhalchuk, T. V., Svoboda, Ye. Yu. (2022). Sistema ANDE RAPID DNA — unikalna tekhnolohiia shvydkisnoho vstanovlennia DNK [ANDE RAPID DNA SYSTEM: a unique technology for rapid DNA analysis]. *Aktualni pytannia kryminalistyky ta sudovoi ekspertyzy* : mat-ly mizhvidom. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 25.11.2022). Kyiv. URI: <https://elar.navs.edu.ua/jspui/handle/123456789/22891> [in Ukrainian].
- Narozhna, O. V., Khrapytska, M. O. (2020). Znachennia molekuliarno-henetychnoi ekspertyzy dlia kryminalistychnoi identyfikatsii osoby [The significance of molecular genetic examination for forensic identification]. *Pravovyi vymir konstytutsiinoi ta kryminalnoi yurysdyksii v Ukraini ta sviti. Treti yurydychni chytannia* : mat-ly yuvil. vseukr. dystants. konf., prysviach. 155-rich. Odes. nats. un-tu im. I. I. Mechnykova (Odesa, 10.04.2020). Odesa [in Ukrainian].
- Sakovskiy, A. A., Atamanchuk, V. M., Voloshyn, O. H. (2022). Osoblyvosti vstanovlennia

- zahyblykh osib v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of identifying the deceased under martial]. *Aktualni pytannia kryminalistyky ta sudovoi ekspertyzy* : mat-ly mizhvidom. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 25.11.2022). Kyiv. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/ksm/2023/mater_konf_251122.pdf [in Ukrainian].
- Shcherbakovskiy, M. H. (2019). Problemy formuluvannya vysnovkiv molekuliarno-henetychnoi ekspertyzy [Issues of formulating molecular genetic analysis conclusions]. *Protsesualne ta tekhniko-kryminalistychne zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia* : tezys dop. vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 28.11.2019). Kharkiv. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/13593> [in Ukrainian].
- Shumylo, M. Ye. (2013). Poniattia «dokazy» u Kryminalnomu protsesualnomu kodeksi Ukrainy: sprobа krytychnoho pereosmyslennia ideolohii normatyvnoi modeli [The “evidence” concept in the Criminal Procedure Code of Ukraine: an attempt to critically rethink the ideology of the normative model]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*. № 2 (150). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2013_2_10 [in Ukrainian].
- Turingan, R. S., Brown, J., Kaplun, L. et al. (2020). Identification of human remains using Rapid DNA analysis. *International Journal of Legal Medicine*. Vol. 134. DOI: [10.1007/s00414-019-02186-y](https://doi.org/10.1007/s00414-019-02186-y).
- Turingan, R. S., Vasantgadkar, S., Palombo, L. et al. (2016). Rapid DNA analysis for automated processing and interpretation of low DNA content samples. *Investigative Genetics*. Vol. 7. Is. 2. DOI: [10.1186/s13323-016-0033-7](https://doi.org/10.1186/s13323-016-0033-7).
- Zhuravel, V. A., Kovalenko, A. V. (2022). Doslidzhennia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni yak skladova protsesu dokazuvannia [Examination of Evidence in Criminal Proceedings as a Component of the Proof Process]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. T. 29. № 2. DOI: [10.31359/1993-0909-2022-29-2-313](https://doi.org/10.31359/1993-0909-2022-29-2-313) [in Ukrainian].
- Латиш, К., Жидков, Д. (2025). Особливості використання результатів ДНК-досліджень мобільних лабораторій у кримінальному процесі. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 2 (39). С. 58—73. DOI: [10.32353/khrife.2.2025.05](https://doi.org/10.32353/khrife.2.2025.05).